

Asta Mitkevičienė
1918–1940 METŲ LIETUVIŲ
LITERATŪROS MOKSLO TERMINAI.
DAKTARO DISERTACIJA
Vilnius: Lietuvių kalbos institutas,
2015, 227 p.

SOLVITA LABANAUSKIENĖ

Lietuvių kalbos institutas

2015 metų birželio 19 d. Lietuvių kalbos instituto Terminologijos centro darbuotoja Asta Mitkevičienė apgynė daktaro disertaciją *1918–1940 metų lietuvių literatūros mokslo terminai* (darbo vadovas doc. dr. Stasys Keinys). Tiriamąjį darbo objektą sudaro apie 8000 skirtingų terminų. Disertacijos tikslas – ištirti terminų kilmę, sisteminius semantinius santykius, raišką (termino modelį), taip pat kaitą ir konkavimą nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu. Lietuvių literatūros mokslo terminai darbe nagrinėjami aprašomuoju ir gretinamuoju metodu, taip pat derinama formalioji ir semantinė terminų analizė, nustatomi kiekybiniai įvairių terminų grupių santykiai. Medžiaga rinkta iš įvairių nagrinėjamojo laikotarpio šaltinių (literatūros teorijos, literatūros istorijos knygų, mokykloms ir aukštosioms mokykloms skirtų knygų, Terminologijos komisijos patvirtinti terminai ir kt.), o tai svarbu, siekiant objektyviai įvertinti situaciją.

A. Mitkevičienės darbą sudaro įvadas, keturios dėstomosios dalys, išvados, pagrindinių 1918–1940 m. šaltinių (29 pozicijos), XIX a. šaltinių (30 pozicijų), 1904–1918 m. šaltinių (4 pozicijos) ir literatūros lietuvių, anglų, rusų, italų, prancūzų, vokiečių kalbomis (190 pozicijų) sąrašai.

Įvade nurodomi disertacijos temos pasirinkimo motyvai, naujumas ir aktualumas, darbo tikslas, uždaviniai ir metodai, pristatomas tiriamasis objektas, trumpai apžvelgiama literatūros mokslo terminų samprata ir specifika, supažindinama su pagrindiniais disertacijos šaltiniais. Jame taip pat pateikiami ginamieji teiginiai ir autorės skelbtų publikacijų bei mokslinėse konferencijose skaitytų pranešimų disertacijos tema sąrašai.

Pirmoje dalyje išsamiau nagrinėjama XIX a. terminija, aptariami literatūros mokslo terminai, vartoti literatūrinės tematikos tekstuose iki tiriamojo laikotarpio pradžios (iki 1918 m.).

Antroje dalyje pristatoma Terminologijos komisijos prie Švietimo ministerijos (1921–1926) veikla, susijusi su literatūros mokslo terminais, nustatomas jos vaidmuo šio mokslo terminologijos istorijoje.

Trečioje darbo dalyje atskirai analizuojamos pasirinktų šešių reprezentatyvių literatūros mokslo terminų semantinės grupės. Autorės nagrinėjama vienažodžių terminų kilmė, sinonimija ir kiti sisteminiai semantiniai (hierarchiniai, ekvoniminiai) kai kurių terminų santykiai, dvižodžių terminų kilmė ir raiškos tipai, sudėtinių terminų sinonimija. Išsamiau apibūdinami a) literatūros ir kūrinų rūšių, žanrų ir kitų klasifikacijos vienetų pavadinimai, b) turinio elementų pavadinimai, c) eilėdaros terminai, d) figūrų ir tropų pavadinimai, e) literatūros laikotarpių, krypčių, srovių, sąjūdžių, mokyklų pavadinimai, f) literatūros proceso dalyvių pavadinimai.

Ketvirta darbo dalis skirta aptarti antonimijai. Tiriamojo laikotarpio terminų šaltiniuose matyti tam tikros antoniminių terminų porų grupės. Jas sudaro pamatiniai antoniminiai literatūros mokslo terminai ir su jais susiję kiti antoniminiai terminai. Šios semantinės kategorijos terminai padeda realizuoti sistemiškumą, taip pat jie nėra tiesiogiai susiję su norminiu, nusistovėjusia terminų vartoseną. Dėl tokios jų padėties terminų sistemoje autorė juos tikslingai aptaria atskiroje darbo dalyje.

Tyrimo metu paaiškėja, kad esminis nagrinėjamojo laikotarpio klausimas yra lietuviškų terminų ir skolinių konkuravimas, taip pat sinonimija ir terminų varijavimas. Atliktas tyrimas leidžia daryti išvadą, jog 1918–1940 metais pradėjo formotis dabartinė tradicinė lietuvių literatūros mokslo terminija.

Astos Mitkevičienės daktaro disertacija *1918–1940 metų lietuvių literatūros mokslo terminai* yra gerai ir apgalvotai parengtas mokslinis darbas, kuriame plačiai nagrinėjama viena esminio lietuvių terminologijos kūrimosi etapo sritis. Jis rodo, kad įnašas į šią mokslo sritį, taip pat ir į lietuvių terminologiją, yra išties svarus.

Gauta 2015-08-14

Solvita Labanauskienė
Lietuvių kalbos institutas
P. Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius
E. paštas: solvita.labanauskiene@lki.lt